

SZÉKELY HIRLAP.

Politikai és társadalmi lap s a „Jogász-Egylet“ közlönye.

Szerkesztői szállás:

Szentgyörgy-utca 1092. sz. hová a lap szellemi részét illető czikkek küldendők.

Kiadó-hivatal:

Wtticsh József könyvkereskedése, hova az előfizetési pénzek és reclamatiók küldendők.

Hirdetési díj: Egy háromszor hasábozott garmond sor ára 6 kr; bélyegilleték minden hirdetés után külön 30 kr.

Hirdetéseket elfogad: helyben a kiadó-hivatal; Pesten: Lang Leopold, (Erzsébetter, 9. sz.) Bécsben Haasenstein és Vogler (Neu-Marki 14. sz.)

Megjelenik e lap

minden szerdán és szombaton egy egész lven.

ELŐFIZETÉSI AR:

Félévre 3 frt.

Negyedévre 1 „ 50 kr.

Előfizetési felhívás

a

„Székely Hirlap“

V. évfolyamára.

Előfizetési díj: Egész évre 6 frt. Fél évre 3 forint. Evnegyed-re 1 frt 50 kr. o. é.

Az előfizetési díj legezelesterübben postai utalványval a „Székely Hirlap“ kiadó hivatalának Maros-Vásárhelyre küldendő.

Maros-Vásárhely, márcz. 25.

Sokszor gondolkoztunk azon: vajon mi lehet annak az oka, hogy nállunk legkissebb javítás ép ott nem történik, a hol az kétségen kívül, legsürgősebben szükségeltetné? tudniillik: a hazai fogdákon. S elvégre is elfogadható okul azt találtuk, hogy abban a körben, a hol az ily felette fontos ügy sorsakizárolag elhatározathat, azon borzasztó állapotról, melyben jelenleg hazai fogdáink kivétel nélkül szenvednek, kellő fogalommal nem bírnak. Aztán közlőre kellene azt a páratlan szenvedést látni, vizsgálni, melyben legszánandóbb embertársaink sorvadnak, pusztulnak, hogy aztán az igazán hatályos látvány által megárazkodtatva, a halaszthatlan javításra szükségelt akarát a humanus érzetre melegült kebelben felkeljen, s a lehető legerélyesebben a nyomoron segítsen.

Már csak az a szerencsétlenség, hogy egy szabad akarattal bíró valóság, minő az lsten képeére teremtetett ember, szabadságát vesztitve négy fal közé zárassék, hogy minő sujtó csapás, kelőleg az tudja felfogni, érezni, a ki egy ily helyzetet, ha mindjárt politikai okból is — a mi pedig igen sokszor szerintünk [megtiszteltetés volt — átélte. De hogy aztán a személyes — megbecsülhetlen — szabadságvesztés mellett, még legtöbbször egy ronda egészségtelen jukba sokad magával betömvé, már a vizsgálati idő alatt pusztuljon, az igazán égrekiáltó szánandó sors!

Pedig, hányszor megtörténik, hogy egy lelkiismeretesen s értelmesen végzett bírói vizsgálat a méltatlanul büzhödt helyen szenvedettnek szabadságát azonnal visszaadatta!

S hát hogy még az is megtörténik, fogdáink nyomorult állásuk következtében, hogy a kir. ügyész kénytelen, legjobb akarata mellett is, vizsgálat alatt álló tisztas egyéneket emberölökkel, tolvajokkal, súlyos testisértést elkövetőkkel egy jukba betömn! Miként ez legközelebből a maros-vásárhelyi kir. törvényszék fogdája 20-ik számú szobájában történt, hogy az investigatio ideje alatt két mivelt férfi, — kik közül az egyik tegnap már szabadlábba is lett helyezve — emberölökkel, tolvajokkal, súlyos testisértést elkövetőkkel, összesen 9-ed magokkal lettek bezárva, oly kicsin jukba,

melyben rendezett állapotban legfeljebb két ágy lenne beszoritható.

És már kérdjük: ezen szomorú helyzet vád-sulya vajon kire nehezül? Talán a maros-vásárhelyi törvényszék melletti királyi ügyészre? Hiszen az egy oly humanus, sokoldalú műveltségű és kifárasztatlanul munkás ember, hogy szerencsés az a törvényszék, a mely még egy hasonlóval dicsekedhetik. Sőt, mi meg vagyunk győződve, hogy a maros-vásárhelyi királyi ügyészség mások felett érzi a helyi fogdai szomorú helyzet azon nyomasztó oldalát, melyszerint az igen tisztelt királyi ügyészség kényszerítve van: elesett 231 felebarátunkat 23 jukba beszorítani; valamint azt is tudjuk, hogy a t. kir. ügyészség azon egyetlen módot, mely a szerencsétlenek sorsuk könnyítésére hatalmában áll, t. i. a vizsgálat és bünvádi ügy gyors lejárátását, a legnemesebben felhasználja.

De ez mégis csak egy egyéni jóakarat és emberszerető szív nemes műtétele, de a mely az általános szerencsétlenségen, egy rendezett s cél-szerű fogda hiányán, gyökeresen nem segít. S mi azt hisszük, hogy mindaddig, míg az újabb s miveltebb kor humanus kívánalmainak megfelelő fogdáink nem lesznek, addig a legtöbb sikerrel összeállított büntető perrendtartás is legfeljebb arra nézve tehet szerencsés szolgálatot, hogy egy elesett embertársunkat hamarabb expedíaltatni hagyja egy kintzó és demoralizáló laboratoriumban — miszerkeztünk féle fogdába.

És ha melegen s emberi részvétellel gondolkunk azon szomorú helyzetre, melyben a maros-vásárhelyi királyi törvényszék rendelkezése alatt álló fogda 23 kicsin szobáiban 231 szerencsétlen, péle-méle mindenféle bünhős, van egymásra begyurva, s hogy a királyi ügyész — épen nem kényes ember — mikor vizsgálni, betekinteni megy, nem képes egyik szobácskában se, a mephiticus levegőt egy pár perczig elbírn, s a mely némelyik jukban annyira büszhött, hogy localis cholérát idéz elő, miként egy ily eset legközelebből is felmerült, ha mindezen meglevő leverő körülményeket vallásos érzettel átgondoljuk, lehetlen fel nem jajdulunk. Hiszen már csak az egyéni szabadság elvesztése, a legnagyobb csapások egyike, az ezen vesztésre következő bánásmód pedig úgy, a hogy az napjainkban történik, valósággal úgy veszi ki magát, mint a szerencsétlenségeli gunyolódás. Pedig mily szépen, — mily nemesen intőleg mondja egyik költőnk: „Ne hallgass a gyűlölet csábszavára, Szólj heveset, elmélkedjél sokat. És az embert, bünében is csodálva, szeresd felebarátodat!

S az elősoroltak után nem marad egyéb hátra, mint az illető igazságügyminister figyelmét a maros-vásárhelyi fogdai felette szomorú körülményekre azon kéréssel felhívni, hogy tekintettel a maros-vásárhelyi törvényszéki helyiség kibérlése által minden évben felemésztendő ezrek megtakarítására, méltóztassék intézkedni egy oly szép kiterjedésű telek örökroni meg-

szerezése iránt e város területén, melyre egy minden tekintetben alkalmas törvénykezési épület, s ennek közelében a szenvedő emberiség érdekében epedve várt jól átgondolt terv szerinti fogda mielőbb létre jöhessen, — legbecsesebb monomentamul a ministeri philanthropicus érzésnek.

Dobolyi Sándor.

Büntény és büntetés.

— Természettani, társadalmi szempontból vizsgálva. —

Eritmann Quatele és Häckel után Lukátsffy Aurél kir. alügyésztől.

Első közlemény.

Egy költségvetés létezik, mely iszonyu rendszerességgel nő évről évre: a foglyok, fegyenczek, gályarabok és vesztőhelyek költségvetése.

Ezen elméletet Quatele Európa első statisticusa állítá fel „Az embernek testi és szellemi fejlődése“ felett irt könyvében, az olvasó, ki ezen nagyszerű munkát kezébe veszi, elmélkedni kezd és kérdi önmagától, vajon csakugyan van-e alapja ezen elméletnek. Lehetnek olyanok, kik azt mondják reá: „oh ez nagyítás, ez nem bírhat valószínűséggel,“ lehetnek mások, kik az elmélet igazságában perczig sem kételkednek, de nem akarják, hogy valaki feltehesse róllok, miszerint ők csakugyan hiszik azt. S mindezek dacára az említett tételnapról napra terjed, gyökeret ver a szivekben és kezdi gyümölcsét megteremni. Azok a halt betűk egy oly eszmét fejeznek ki, melynek eljött az ideje, hogy halhatatlanná váljék.

Quatelet ama elmélet felállítására statistikai kutatásai vezették; teljes határozottsággal, megdönthetlen számok bizonyítják, hogy több éve, például 10 év alatt midőn valamely államviszonyai nagymérvű változáson nem mennek át: a büntények összege nemcsak, hogy változnék, de nemei is egymáshoz szokott arányban maradnak. A társadalom különböző osztályából származó bűnök éveken át ugyanazok az emberek foglalatosságai, életviszonyaihoz képest, a mihez természetesen az éghajlat is járul.

Quatele azon figyelemreméltó eredményt mutatta fel nagybecsű munkájában, hogy Európa déli részében a személyen elkövetett büntények: mint a gyilkosság több nemei, emberölés, súlyos sértés stb. összege jóval felülmúlja az idegen tulajdonra vonatkozók számát, míg Európa északi részében ez épen megfordítva áll. Bizonyára nem igen hízog ezen következtetés a déli állam lakossaira, miután a személyre vonatkozó büntettek, műveletlenség, harag és bosszuállásból erednek, míg a csalás és lopás egy szóval az idegen tulajdonra, elsajátítására vonatkozó tényeknek gyakran a nagy elszegényedés vagy túlnépesedés kuforrásai.

Mindkét körülmény az állam társadalmi állapotjának sötét oldalát mutatja.

Ugyancsak a többször említett statisticus megjegyzés, hogy még magok a büntények és eszközök, melyekkel valamely büntény végrehajtatik, éveken át egymáshoz ugyanazon arányban állanak. Ezen nézete Quatelenek sokak előtt feltevésnek tűnnék fel, ha számok nem bizonyítanák az ellenkezőt, miután vannak oly pillanatok az emberi életben, melyek az esetlegességtől függeni látszanak, de csak a felületes elme előtt, míg a mély szemlélő mindazokat teljesen rendszeresítve találja.

Buckle Tamás, „Angolország mivelődésének történelmé“ben kimutatja, hogy Londonban évenként 240-en vetnek sajátkezüleg véget életüknek. Azok számát pedig, kik az életviszonyok ideiglenes nyomása alatt válnak öngyilkosokká 212-től 230-ig teszi.

A statistica ezen borzasztó eredménye, mely oly kérhetetlenül tárja fel szemünk előtt, társadalmunk bűneit, az eddigiekkel épen ellenkező álláspontra vezeté a nemzetgazdászokat, a történelemírókat, s a vizsgálat immár az emberi természet eddig ismeretlen oldalát vevé szemle alá.

A számok oly határozottan megsemmisítik a véletlent, — mely eddigelé oly nagy mértékben szerepelt társadalmi viszonyainkban, hogy most már egy gondolkodó arra nem is ad semmit, avagy létezik-e a véletlen, midőn lehetővé vált kimutatni, p. o. új év napján; hogy a következő év lefolyása alatt 250 személy fog öngyilkosság által meghalni. Már magában ezen szigorú, de szilárdan megálló tétel kizárja a társadalom történetéből a véletlen és esetlegességnek hittánát.

De már ha nem a véletlen, tehát mi az oka ezen iszonyú rendszernek, mely évről-évre nagyobb szilárdságot ölt magára, és mi lesz a szabad akaratból, hogy ha a véletlen fogalmát az emberi elme megsemmisíti, mert hogy ezen két fogalom egymáshoz okszerű összefüggésben áll, s egyik a másikat feltételezi, kétséget nem szenved. Világos, hogy az esetlegesség csak akkor gondolható ha az a szabad akaratától függ, például ezt vagy azt tenni vagy nem, nem akaratunktól függ-e.

Miért van az, hogy némely városban egyik évben egyetlen öngyilkosság sincs, míg a másik évben ezerekre megye a szerencsétlenek száma; igen, mert az egyik évben szabad akaratjukból elhatározták az öngyilkosságot végre nem hajtani, míg a következő évben épen ellenkezőjére szánják el magokat.

Ezek szerint a rendszerességet teljesen helyreállítják a számok, minek következtében ezen szavakat „Cessante causa, cessat effectus“ megfordított értelemben alkalmazhatjuk arranézve, hogy véletlennek az emberek életében nem nagy szerep jutott.

A véletlenel összefüggésben álló szabad akarat, mit az ember legmagasabb értékének tulajdonítanak, épen nem az, minek tartatik, a hittaut, mely ezzel foglalkozik, az a néhány szám 212—260, mit fentebb idéztünk összedönti.

Alább megmutatjuk érvekkel, hogy szabadakarat fogalma nem más, mint rögeszme. Ennek támogatására hivatkozhatnánk Häckel*) jénai tudós tanár ama szavaira:

„Mint az állat, úgy az ember sem bír szabad akarral. Az emberi akarat szabadságáról szélesen elterjedt vélemény vagy hittan természettanilag épen nem védhető.“

*) Häckel: Az emberi természet fejlődésének története. Jéna 1869. 189. lap.

TÁRCSA.

Aranka áldozata.
Az „Indépendance Belge“ után.
Dobolyi Sándor.
(Folytatás.)

Boivin felébredve, azt hitte, hogy az ágya feletti ég szakadt össze. De nem igen volt kedve és ideje, hogy evvel a képtelenséggel tréfáljon, mert tapogatózva észrevette, hogy a csomag csak akkor aratott, s összekötött zöld fű volt, s amint ennek a zöld gomolyagnak, — mely neki szemeit, száját befedte — félretaszításával magának világosságot akart eszközölni, egy bosszantó gunyos nagy hahotát hallott.

Boivin szerette nevetni, de azt, hogy őtet nevéssék nem szerette. Inkább felugrott, mint felkelt, s kiegyenesedett a meglehetősen vastag fűcsomó közt, a mely arczáról, vállairól lehullott s lábainál tömörült. Mikor a gonosz tréfálónak akart ugrani, a ki álmát oly kiméletlenül megzavarta, maga előtt látott egy szép nagy leányt elég rongyosan s félmeztelenül öltözve, két kezét csipőire téve, s tőle két lépésnyire nevetve, készenálva bár minő megtámadtatásra.

— Ön-e az, a ki engem felköltött, kérdé inkább kíváncsi, mint felindult hangon.

— Igen, az én vagyok!... Én itt elő mentem, láttam, hogy ön alszik... Ön csinos... Ön úgy nézett ki, mint a jászolban fekvő Jézus; én megakartam frissíteni az ön derekáját, s megtudni, hogy ön ébren is oly szép, mint aluva.

És ismét hangosan kezdet nevetni.

Eröss, husz évtől s egésségtől kapott szemtelenséggel, veres haja ép oly rozsul kötve csomóba, mint zöld fűre, lábai meztelenek és szépek, karjai gömbölyűek és meztelenek, teste felső része alig eltakarva, fogai fehérek ajkai piros bársony szín, merész, kihívó, vad, ilyen volt a leány.

Ez szerintünk is igen természetes; az élettan-írók kik az emberi természet szövevényes jelenségeit tüzték ki vizsgálódásaik tárgyára azon meggyőződésre jutottak, hogy az akarat tulajdonképpen soha sem szabad, hanem az mindig úgy a külső, mint a belső benyomások által szabályoztatik, vagy inkább korlátoztatik. Mihelyt valaki a maga saját akaratának tevékenységét megvizsgálja, annak szabadságáról megszokott előítéletes véleményét elveti, mert úgy fogja találni, hogy a tetszőleg szabad akarat tevékenysége valamely előbbi képzelődés által eszközöltetett, melynek okát lehet öröklésből, de lehet idegen befolyásból is származtatni.

Häckel erre vonatkozólag mondja, hogy úgy az ember, mint az állat akaratának tevékenységét az egyed életviszonyaiból kifolyó és meghatározható körülmények által teljesen indokolhatni. Hanem mi megszóktuk azt, hogy látjuk az akarat nyilatkozatát, de ennek mozgató ereiről nem akarunk tudni. Nem, mert hogy ha tudni akarjuk, ismernünk kell az egyednek legyen az ember vagy állat születésétől fogva minden életjelenségét, a külvizonyokat, melyek reá hatással vannak, testét, táplálkozási módját, szüleit, kitől életét vette, azok életviszonyait és tulajdonságait stb. stb.

Valjon, hogy emberről szóljunk, — miután közelünk fejtegetésünk tárgyához hányan vannak, kik embertársaikról ilyen ismeretet tudtak szerezni magoknak. És hányan vannak, kik a titkon működő gépezetről, mely az akaratot hajtja, s mely ismét az emberi természetnek bel és külvizonyai által indittatik: fogalma legyen.

Eddigélé bizon kevesen voltak ilyenek, de már most a tudományok előhaladásával odajutottunk, hogy az emberi természet alkatrészeit, rendszerbe állítani, azokból következtetéseket venni képesek vagyunk. A Darwin és Lamarck elmélete világot vetett azokra, mik eddigélé a jogtulatok előtt ismeretlenek voltak, egy kulcsot adott a két férfi kezünkben, miáltal most már kinyithatjuk az emberi természet különös és szövevényes rejtekét, megismerhetjük az emberinem testi és lelki vagy benső fejlődését születésétől az enyészetig, s abból oly következtetéseket vonhatunk, melyek végre is ha értékesítjük az emberi nem tökéletesítésére nagy befolyással lehetnek.

(Folyt. köv.)

A m. kir. honvédelmi miniszter 9952. szám alatt aiaott körrendelete valamennyi vármegye közönségének.

A cs. és kir. közös hadügyminiszter, a velem és a cs. kir. honvédelmi miniszterrel egyetértőleg létrejött

Boivin elbámulva, azt hitte, hogy álmot lát, kinyujtotta kezét, hogy meggyőződjék a valóság felől; a nő úgy állt, mint egy élő szobor, melyet Edgár, mint egy el nyelt szemeivel.

— Csak rajta, rajta! mondá Boivin, elmerülve ezen a látványon, mely a reggeli előzmények és mostani nyugalma után oly megrázólag lepte meg őt. Honan jön ön? — Jövök a mezőről, s megyek a faluba. És ön? Ön nem idevaló?

— Nem, még nem vagyok.
— De ön mégis szándékszik itt elepedni meg?
— Nagyon lehetséges, miután itt annyi a szép nő.
— Oh! ilyen számíttással tovább mehet!
— Mégis.
— A szép nő mindenütt ritka. Itt nem is keresik őket.

— S a szép fiuk? Kérdé Edgár.
— Ah! ma reggel óta már van egy, felelt a szép fűvésznő oly hangon, melytől szent Hillárius is megboradott volna.

Boivin nem volt szent, s nem keresett abban legkisebb dicsőiséget se, hogy onnan távozzon.

— Mondja meg ön igazán, szólta Edgár, nem ijedt-e meg ön, mikor így az erdőben egy magára, egy idegen férfivel találkozott?

— Az erdőben? soha, — felelt az izmos leány, szemébe nézve Edgárnak; — de az út szélén... a városhoz közel... igen, ott megijedtem.

És ez a vad istennő felnevetett.
Edgár csendesen a fák árnyékába vonult; a leány követte.

— Micsoda állást akar ön itt elfoglalni? kérdé a leány.

— Találja ki!
— Iskolamesterit?
— Eltalálta, én azért jöttem, hogy a szép leányokat képezzem magasabb nevelési pályán.

A szép teremtés ismét jót nevetett. Ő értette, hogy Edgár gúnyolódik.

megállapodás folytán, intézkedéseket tett arra nézve, hogy a kórházak és gyógyszerészeti intézetek, különösen Bécsben, orvostani és gyógyszerészeti egy évi önkéntesekkel ne legyenek túlhalmozva.

S e czélból mult évi október 1-ső napja óta, az orvostani és gyógyszerészeti egy évi önkéntesek az egy évi tényleges szolgálat teljesítése végett, a bécsi két katonai kórházba, illetőleg katonai gyógyszerértára, a következő szabályok szerint osztatnak be, ugymint:

1. A közös hadügyi javadalom költségén szolgáló orvostani egy évi önkéntesek száma, ideértve a segédorvosokat is, az 1-ső számú bécsi katonai kórháznál 40-ben, a 2-ik számú kórháznál pedig 20-ban állapított meg.

2. A beosztás olyképen eszközöltetik, hogy a jelentkezés sorrende szerint, 10 egy évi önkéntes az 1-ső számú, a következő 5 egy évi önkéntes pedig a 2-ik számú katonai kórházhoz, és így tovább váltakozva, utasittatik.

S itt meg kell jegyeznem, hogy a jelentkezés sorrende szerinti azonnali beosztás csak azokra terjed ki, a kiknek főlvetel iránti kérvényeik teljesen föl vannak szerelve, és haladék nélkül elintéztetők; míg azokra nézve, a kiknek kérvényeik kiegészítés végett visszaadtnak, a jelentkezés sorrende azon naptól fogva számítatik, a melyen teljesen fölszerelt kérvényeiket ujabban benyújtják.

3. Ha az 1-ső pont alatt megállapított szám már betelt, a még folyton jelentkezők beosztása, a helyi viszonyokhoz képest, egyenlő számmal, vagy pedig oly módon eszközöltetik, hogy a jelentkezők közül három-négy az 1-ső számú, és egy-egy a 2-ik számú katonai kórházba osztatik be.

4. A saját költségükön szolgáló orvosi egy évi önkéntesek, jelentkezésük sorsa szerint, akként osztatnak be, hogy felváltva hárman-hárman az 1-ső számú, és kettenketten a 2-ik számú katonai kórházhoz vétetnek fel.

5. A gyógyszerészeti egy évi önkéntesek, tekintet nélkül arra, vajjon saját költségükön vagy pedig a közös hadügyi javadalom költségén kívánna-e szolgálni, az 1-ső és 2-ik számú katonai gyógyszerértárakba egyenlő számmal osztatnak be.

Általánosságban mind az orvostani, mind a gyógyszerészeti egy évi önkéntesek, azon helyen, a hol tényleg szolgálnak, az illető kórházi igazgató előterjesztésére, és a főhadparancsnokság beleegyezésével, egy időre bármely katonai kórháznál, illetőleg gyógyszerészeti intézetnél, alkalmazhatók szolgálattételre.

Minden, tényleg szolgáló segédorvos, a nyári fél év alatt három hónapra a helyőrségnek valamely hadcsapatjához osztatik be a végett, hogy a hadcsapati szolgálatban is gyakorlatilag kiképeztesse.

Felhivom tehát..., hogy ezen rendeletemet, az érdekelt felek tájékozása tekintetéből, közhírré tenni ne késsék.

Kelt Budapesten, 1873-ik évi mart. 10én.

A honvédelmi miniszter:
Szende Béla.

— Az nem igaz, ön nem iskolamester, ön nagyon szép.

— Igaz! én nem az vagyok, én festő vagyok, én szeretem a szép leányokat, s lerajzolom az ön arczképét is.

Boivin megcsókolta a leány nyakát, ki azt és a tegezést elfogadta, mint egy természetes hódolat jeleit, s így szólt:

— Ugy-e az egy goromba bánásmód, hogy én a nagy kötés fűvet öre dobtam? de nem akartam semmi rozsat önnek elkövetni... de nem szenvedhettem, hogy ön aludjék.

— Ugy? elég! s Boivin szemeit forgatta, melyek valóban vadul néztek ki.

— Oh! én nem félek az ön haragjától.

— Vigyázzon ön, mert meggyilkolom.

— Honnan jön ön? talán Párisból?

— Onnan Troyes-on keresztül.

— Én Troyes-ban mindenkit ismerek... ott jártam iskolába... az irtalmas terstvérekhez... hat hónapig... Párist nem ismerem... hiszem, hogy ott sok szép nő van!

— Kimondotta azt? Az nem lehetett párizsi.

— Ugyan miért?

— Mivel az, a ki Párist ismeri, nem beszélhet úgy, mint te.

A fiúarató nem felelt, s szemöldökét kissé erőltetve lesütötte, hogy szemeit elrejtse; de ez csak egy női leskelődő fogás volt.

De az idő már estefelé járt, a napnak oldalvást jövő sugarai a fák levelei közt haldokoltak, s a fűvéké desen illatoztak hálátömjént a letűnő napért, a mikor Edgár elkezdettnek vélvén a pillanatot a hazamenésre, a berek szélére sietett, hogy köntösdarabjait összeszedje, a mikor a mellette mendegélő fiúarató is megszólal:

— Hát az én csomagom? ideje, hogy magamhoz vegyem.

— Megkeresed holnap.

— Hohó! annak ma is és mindennap meg kell lenni, különben aztán mit mondana Thomassin mama?

— Ez a te urnód?

Fővárosi levél.

Buda-Pest, 1873. márcz. 21.

A magyar államháztartás részint egymásután következett néhány rossz esztendő, részint az országgyűlés nem elég ovatos bőkezűsége folytán oly helyzetbe jutott, hogy ez évi kiadásai tetemesen felülmúlják bevételeit. A rendkívüli hiánylat kölcsön által lett fedezve; a rendes hiány fedezése pedig nélkülözhetlenné tette némely adónemek felemelését, így különösen a személykereseti- és a bélyegadót.

Igaz, adófelemelés egy kiválóan népszerűtlen szó, melyet főleg a kormány számára lehet lobbantani; de szeretném látni kerek e világon azon kormányt, mely kormányozni tudna azon esetben, ha megszavazák a nagy kiadásokat, nemakárják megszavazni aztán a szükséges fedezetet.

A mult héten ily kérdés s ebből származhatott nagy veszély vonult át fejünk fölött. Néhány öns Deák-párti ur ugyanis maga kezdett az adó felemelés ellen ágítani, mely nagy örömet okozott, természetesen a baloldali Izraelben, hogy most mindjárt szépen megbuktatják a kormányt, s be fognak ülni az eddig csak álmodott piros székekbe. Amde nem így történt, mert az okos fővezér Ghiczi hamar átlátta egy oly nagy kisebbségben levő párt kormányra jutásának céltalan, sőt nevetséges voltát, valamint az extravagáló Deák-pártiak is fölmismervén a beláthatlan zavart és fejetlenséget, melyet meggondolatlanul okozhatna: amaz maga mondott védbeszédet a javaslat mellett a Deák-párt helyeslése között, ezek pedig szépen elhallgattak, s így a kétesnek hitt szavazás egy tényszerű győzelemmé vált a kormányra nézve, a mennyiben javaslatra 95 többséggel lön elfogadva, s a támogató szavazatok közt volt a Ghiczy, Ivánka, Móritz és Jókai stb. is.

Ebben áll tehát a kis felleg historiája, mely politikai egünkön végig lebegett, s melyről a napokban oly sokat irtak és beszéltek.

Lehetlen, hogy itt föl ne emlitem — jóllehet nem tartozik rendes tárgyaita körébe — az angol minister váltságát mely szintén a mult hétre esik, s melynek nem várt eredménye szerint valószínű, hogy a lemondott ministerelnök helyébe ismét maga Gladston ur leend a kormány feje.

* * *

Mig egyfelől még mind a hangversenyek, s jótékonyczélu felolvasások idejét éljük, s a közönség egy része

— Az én urnóm? — Az magam vagyok. Thomasin mama az az én anyám... igaz, én önnök még megse mondottam, hogy az én nevem: Tomassin Marika, s a környékben engem rövidítve Marikának hívnak.

— De ki veszi magának a bátorságot, hogy téged így szólítson? kérdi Edgár gunyolódva.

— Oh! az egész világ, nagygya, apraja...

A mig ő Edgárdot ily formán felvilágosítá, feledve vagy éppen mellőzte nevét meg is kérdeni, oly kevés fontosságot fektetve a társadalmi illetre, Marika egy ropant ivet alkotva két karjából, a szerte levő füvet sebesen összevonta.

Mihelyt jól, rosszul, csomagát összeállította, megelégedetten, hogy semmit el nem vesztett, kiszált az ösvényre.

(Folyt. köv.)

Dante és a divina comoedia.

(Folytatás.)

Szokása volt a költőknek az alvilági utazók számára egy vezetőt adni.

Igy jelenik meg Aeneasnak a cumaci sybylla; keresztény költeményekbe néha a szent szűz. E szokást Dante is követte. E pontnál fűződnek a férfi gondolataihoz az ifjú emlékei. Ebben van Beatrix dicsőítése. Virgil az ő vezetője, de Beatrix küldi őt neki.

S ha Dante a ghibellinség alatt az egységes Itáliát érti, úgy tartja ő Virgilt, mint a ki római birodalom alapítását éneklé meg, a ghibellinség első költőjének.

Dantenál Virgil az erkölcsannak a világ és állam bölcsessége, — Beatrix pedig a religio igazságainak és titkainak hirdetője.

Raphael Stanrio egyik képén az egyház atyái egy oltár körül állnak a sacramentum jegye és titka fölött mélyen elmerülve. Felettük négy asszonyi alak látható. Az egyik fellegeken ülve tűnik föl; feje olajággal megkoszoruzva, s egy fátyoltól körüllegve van. Kezében könyvet tart. És az angyal által tartott tábla felirata

ezeket hallgatja és izzadja esténként, az alatt másfelől a kellemes és meleg tavaszi napok a zugliget, Gellért, városliget, állatkert stb. nyári mulatóhelyeket is népesítik már, s ezek becses és óhajtott menhelyül szolgálnak a már uralkodóvá lett szemkinzó por ellen.

Marosi.

Helyi dolgok.

— **Reál-iskolánk**, városunk ezen eléggé nem értékesíthető gyöngye, három-négy hó mulva, polgártársaink közvetlen s leginkább érezhető érdekében, egy újabb osztályllyal fog szaporíttatni, emeltetni. A helyiség, melyben a meglevő két osztály jelenleg rendezve van, teljességgel nem bír a szükségelt kiterjedéssel a végre, hogy egy újabb osztályt felvehessen, befogadhasson. De aztán, a harmadik osztályra csakhamar rákövetkezik a negyedik osztály, és mind-mind e város közvetlen érdekében. S ha Isten úgy akarja, miként azt magunk is forrón — és pedig kirekesztőleg polgártársaink legdrágább érdekében — óhajtuk, a jelesen vezetett, szépen haladó leggyakorlatibb intézet kinőheti magát — nőjje is ki — Főreáltanodává. Hogy pedig ezen épen nem messzi kilátásba helyezett vágyaink teljesülhessenek, s kellőleg örököstethessenek, e végre reáliskolánk czélszerű fel- és beállíthatása mindent megelőzőleg egy szép kiterjedésű alkalmas, helyiséget kíván. És mi ezen eszmét, még a maga idejében, azért kívánjuk városunk illetékes körében megpendíteni, hogy azok, a kik nemes szívőkön hordozzák polgáraink gyermekei neveltetésüket, — ezt az egyedül biztos örökséget —, ezen felette fontos és halasztást nem szenvedhető intézkedésről behatólag gondolkozhasanak.

— **A maros-vásárhelyi tanítói kar**, és a maros-széki tanítói egyesület által kinevezett bizottság folyó év márczius 27-én délelőtt 10 órakor a Királyhágón inneni rész tanítói vándorgyűlés mikori megtarthatása tárgyában gyűlést tart, a szt.-Miklós-utczai iskola tantermében. A hol is a megjelenésre szívesseggel felkérhetnek a vásárhelyi papok, tanárok és minden tanügybarát vallás és nemzetkülömbőség nélkül. Tárgya a gyűlésnek mikori megtarthatása, s intézkedni a felől, hogy a gyűlés a tanügyre minél hasznosabbá váljon. Maros-Vásárhelytől 1873. márcz. 25-én. Szekeres E. tanító.

— **Kletzer Feri** hangversenye márczius 22-én esti 8 órakor az Apolló teremben, mivel szép közönség előtt meg volt tartva.

Egy oly előadás, minő a Kletzer Feri a legnehe-

szerint, ez az asszony — „az isteni dolgok tudománya“ — azaz: a theologiát jelképi... Ilyen a divina comoedia Beatrix-ja.

A divina comoedia első inspiratioja vala a troubadour szerelme. A második inspiratio, nem a párt, de az eszményi ghibellinség hirdetése, mely organumja legyen az isteni igazságnak itt a földön és — a protestatio a római püspök kettős kormányja ellen. De e politikai elem erkölcsi elemmel van Dantenál összeolvadva. A mély erkölcsi érzék jogosítja fel Dantét, hogy mintegy a gondviselés tisztét vegye fel, s a világbiró személyt nem válogató pártatlanságával osszon átkot vagy áldást, tüntetést vagy jutalmat.

Ez erkölcsi és politikai inspiratio össze van kötve a vallásossal. Dante paradicsomában dicsőíttetnek a hősök és középkori egyház hittételei.

A keresztül utazó látja a jónak és rosznak, öröme és szenvedésnek, küzdelem és törekvésnek, jobbulás és sülyedésnek, félelem és reménynek, melyből az élet szöve van — vegyülékét; látja az örök éjszakát, hol az életből csak a kin, az alakokból csak egy torzkép maradt meg, s végül egy tökéletesség, hol minden szín egyetlen tiszta világosságba olvad, hol a Dante országában utazó a tévedés, büntetés és megtisztulás után végül — istenhez emelkedik.

Ez országok egy phantasticus álomnak képei és — mégis — a mi azokban van, az realitás.

A phantastica, mely a divina comoedia labyrinth világában oly otthon van: egyszersmind az egyház és állam legégetőbb kérdéseivel foglalkozik.

A 13. század elevenül itt meg küzdelmeivel, eszményeivel, hibáival és ellentéteivel. És az alakok: pápák és királyok, bárók és ministerek, barát és praelatus, énekes és tudós — mind ugyanazon szenvedélylyel, gondolkozásmóddal, hanggal és fájdalommal lépnek fel, melyből életük állott. „A mi én élve valék, az maradok a halálban.“ — A költői hatás mellett a történelmi hatás.

És a mindön Dante a meghaltakat fölleveníti, hogy velők saját sorsukról, Itáliáról és az egyházzal ér-

zebb játéku hangszeren, minő a gordonka, a zenevilágban valóságos esemény. Szerencsés a ki azt hallhatja, mert az, az elragadó játék alatti időt a legkellemesebben töltötte; százszor szerencsésebb, a ki a páratlan művészi előadást értette és — érezte, mert annak a Kletzer Feri hangversenye egy „Anhaltspunkt“ leend életében, melyre mindég oly kiváló gyönyörrel fog visszagondolni, melynek, mint éginek, semmi más gyönyör osztályossa nem lehetend. Mi, kik Seryaist, az apát, többször, legutoljára 1859-ben márcziusban Bécsben hallottuk, elismerjük, hogy az ő genialis technicája kétségen kívül egy magaslaton állt a Kletzer Ferijével, de ez utóbbi túltett a Servais játékán érzésteljes előadásával. Kletzer Feri arczvonásából játéka folyama alatt műértők által kiolvasható a szenvedő állapot, melyet egész valójában, forró szerelme tárgyával, a gordonkával érintkezése legott felkölt, s őt az idegest, saját játéka egy egészen más — égi gyönyörteljes világba varázsolja át, hol aztán tiszta szerelme imádott tárgya gordonkája, hálaelismerésül elárasztja őt, a hív és rajongó szeretőt, boldogságérzettel. Meg vagyunk győződve, hogy a gordonkát még senki oly forrón, mint Kletzer Feri nem szerette, innen van aztán az, hogy a hálás hangszer is őt minden más imádói felébe emelkedni segítette.

Hangversenye minden száma páratlan művészettel s elragadó érzettel volt játszva, s a közönség tapsviharban s folytonos kihívásban adta nyilvános jeleit bámulatának, s a bájoló hangok által előidéztet gyönyörérzetének.

Reich Lajos fuvolajátékát is teljes méltánnyalattal és elismeréssel jegyezzük ide, s ezáltal csak a t. közönség ismételt tapsban, s kihívásban nyilvánult megelégedését visszhangozzuk.

Dobolyi Sándor.

Jegyzéke

a m.-vásárhelyi kir. törvényszéknél 1873. márcz. 26-án nyilvános ülésben előadandó ügydaraboknak.

Előadó k. trvszéki b. Fekete Károly által.

Nagy Terézia s t. Nagy Gergely és t. e. örököségi illetőségük kiadatása i. pere, Csákány Antalnak gr. Teleki Lajos e. 1500 frt s jár. i. p., Dájbukát Jánosnak Pap György e. 60 frt i. váltóügye, gr. Lázár Eszternek gr. Lázár Emma és gr. Lázár Albert e. igénypere, Binder Andrásnak Gellner János és Gorea Miklós e. tulajdonjog i. p., az erdélyi kereskedelmi banknak Baruch Samson és t. e. 17245 frt s jár. i. p., Pető Ferencnek

tekezzék: egyszersmind nagy hibákat itélet alá bocsát, s erényeknek oszlopot emel. Így vonja sugárral körül nevét Ubertinek, egykor Florenz megmentőjének. (1260). így bocsátja az isteni könyörület engesztelő fényét Monfréd nemes alakjára, kinek porait a papi-gyűlölség szét szórta. És tufelől úgy bélyegzi meg egy tömegét az embereknek, kik közül, mindenekelőtt Ugolino és az ő éhtornya emelkedik ki — És kérlelhetlenül bélyegzi meg egykor száműzött társait is.

Egy beszélgetésben egyik ősével — Cacciaguidal — beszél Dante az ő szerelméről Florenzben, érzelmeiről a száműzetésben. És az ő mondja Dante száműzött társaira czélozva: „Neked el kell hagynod mindazt, mi neked legdrágább volt; te meg fogod izlelni, mi keserű az idegen kenyér, s minő kemény az ut idegen lépcsőkön fel és alá járni. De a mi legnyomasztóbb lesz vállaidnak, az a rosz és éretlen társaság —“ stb.

Hogy patriotismusa mennyire beleéltte magát a gondolatba, hogy hazájának csak a császárságtól jön jóllét, elárulják szavai, hol Itália sorsa fölött panaszkodik. „Oh jaj, Itália rabszolgán, tanyája a fájdalomnak, hajó kormányos nélkül a nagy viharban, — többé nem urnő az országok felett, csak egy — kaczer. Benned szétszaggatják egymást azok, kik egy városban lakaak. Nézz körül, szerencsétlen tengered partjain s aztán tekiats önmagadba, ha van-e ott egyetlen egy hely, hol béke van. És jaj neked, óh nép! Hódolattal kellene a császárt székébe ültetned, ha Istennek intését értenéd. Nézzetek csak minő szilaj lett az állat, hogy a sarkantyut nem érzi,“ — aztán a császárhoz fordulva: „Jöjj egyetlen és lásd nemeseidnek elnyomását, s gyógyítsd meg szenvedéseiket. Jöjj és lásd, mint sir és jajgat a te Rómád, mint özvegy egymagában, és éjjel és nappal szólít, hív: én caesarom, miért nem vagy nálam?“

(Folyt. köv.)

Wessely Károly e. kártérítés i. p., Pálfi Juliánnának Miez Wilmosnének Nyomát községe és Szántó János e. igénypere.

Előadó k. trvszéki bíró Fogarasi Dániel által.

Gottesman Ferencnek gr. Rhédei István e. szerződés teljesítése i. p., Baruch Adolfinak Samson Katalin s t. e. 808 frt i. p. Varró Máriának Varró Lajos e. fekvők 1/3 része i. p. Szathmári Zsuzsánnának Szathmári Rózália s t. e. végrendelet érvényesítése i. p. Rozman Farkasnak Rosenfeld Julius Jakab e. 1000 f. i. p. Sz. Régen városának Johann Broser Regius e. 420 frt i. p. Ugyanannak Galter János e. 735 frt i. p. Ugyanannak Burger János e. 315 frt i. p.

Előadó kir. trvszéki bíró Tibáld Mihály által.

Opra Irimiásnak Magyar Pál e. bírói egység megsemmisítése i. p. Farczádi Károlynak Szakács Mihály e. zárlati kifogás i. p., a maros-vásárhelyi ref. főtan-

dának özy. Ferencz Károlyné e. 210 frt i. p., Antalí Mihálynak Zsigmond György e. zálogos föld kibocsátása i. p. Staibl Antalnak Jakab István e. 305 frt i. p.

Előadó k. trvszéki bíró Nagy Lajos által.

Bálint Annának Bodor István és t. e. beltelek i. igénypere, Zágoni Jánosnak, mint leánya gyámjának Kovács Péter e. atyaság elismerése i. p. Szabadi Józsefnek Deák Imre e. 80 frt i. Ugyanannak Szilágyi József e. 70 frt i. p. Márton Juditnak Márton József e. egy telek i. p., gr. Lázár Mór csódtömegének gr. Lázár Albert s t. e. zárlat feloldás i. p.

Előadó k. trvszéki bíró Gyárfás József által.

Urbéri perek.

Gr. Toldalagi Mihálynak nyatbenedeki urbések ei közlegelő elkülönítése i. p., gr. Teleki Gusztávnak sárdi butoknak e. tagosítás i. p. Muntján Demeter örökösinek gr. Toldalagi Mihály e. p.

Bécsi tőzsdei árkelet

(márcz. 15.)

5% metallique	71.—
5% nemz. államkölcsön	73.60
1860. államkötvény	104.75
Bankrészvény	984.—
Hitelrészvény	338.50
London	109.20
Ezüst	108.10
Arany	—
Napoleon arany	8.72 ¹ / ₂
Földteh. ment. kötvény magyarhoni	81.40
" " " temesi	80.25
" " " erdélyi	79.40
" " " horvát-slavon	83.25

Felelős szerkesztő: DOBOLYI SÁNDOR.

HIRDETMÉNYEK.

Sz. 60 1873.

(36)

1—3

D. b.

Pályázati hirdetmény.

Marosszéki jobbágyfalvi járás alólirt dullóbiztossá által ezennel közhírré tétetik: hogy az e járásban megalapított 4 csoportos képző községi és körközségi állomásokra körjegyzői pályázat nyitattik. Ezen megalapított négy jegyzői állomás a következőképpen vagyon beosztva:

- K.-Remete önálló nagy község.
- Köszvényes, Mikháza, Deményháza, Márkod, Kendő, központ Mikháza.
- Jobbágytelke, Hodos, Ehed, Iszló, Vadad, központ Hodos.
- Buzaháza, Ny.-szt-Márton, Csikfalva, Jobbágyfalva, Méja, központ Csikfalva.

A községi, illetőleg körjegyzői évi fizetése minden egy állomásnál 400 frt o. é. minimum szállás, és irodai szerek természetben vagy mérsékelt mennyiségű pénzben.

Felhivatnak mindazok, kik ezen állomásokra pályázni szándékoznak, hogy törvényszertien felszerelt folyamodványait 1873. április hava 5-ik napjáig ezen dullóbiztossághoz adják be.

Önként értetődik, hogy a pályázni kívánók folyamodványaikból tüzetesen kitűnve kell lenni, hogy ezen négy jegyzői állomás közül melyik csoportba kíván fellépni.

A jobbágyfalvi járás dullóbiztossától Mikházán 1873. márczius 15.

Kovács Antal
d. biztos.

(23)

Népszerű gazdasági munkák.

Kaphatók: Wittich József könyvkereskedésében Maros-Vásárhelyt.

Mezei gazda népszerű vezérkönyve, a mostani viszonyokhoz alkalmazva. Irta: Galgóczi Károly.

I. rész általános földmívelés ára 80 kr.

II. rész az állattenyésztés ára 80 kr.

Kertészet kézikönyve, utasítás a konyha kertészet, virágmívelés és gyümölcs tenyésztés körében, a legújabb kútfők után írták Galgóczi K. és Farkas M. 80 kr.

Magyar méhészkönyv, vagy utasítás a sikeres méh tenyésztésre. Irta: dr. Farkas Mihály. 50 kr.

Ügyes Mari, a kis konyhakertésznő, oktatás zöldségtermesztésben 50 kr.

Juhtenyésztés és gyapjuismeret, a juhbetegségek ismeretével és gyógyítás módjával. 50 kr.

Gyakorlati és elméleti sertés tenyésztés. A magyar gazda közönség használatára: Írták: Dely Mátyás és Mihály. 50 kr.

Apró majorság, vagy a baromfi-tenyésztés czél-szerű módja számos fametszettel. 50 kr.

A boglyár gyümölcsök, u. m. ribizke kös-méte (egres), málna, szeder, eper, borbolya, afonya, boroka, szőlő, füge és granát alma, czél-szerű és jövedelmező termesztése. Különös tekintettel a szőlő-lugas művelésre. 50 kr.

Az ügyes szakácsnő, legegyszerűbben leírt főzés-mesterség közöposztályu magyar konyhák számára 40 kr.

Legújabb és megpróbáltabb magyar szakács-könyv, utmutató 1044 legjobb ízű étel főzésére.

Irta. Németh Zsuzsa. 80 kr.

Állatgyógyászat, hasznos házi állataink betegségeinek megismertetése és gyógyítása. Írták: Eismayer és Göbel, 80 kr.

Kalauz a gyümölcsfa ültetés és nyelés körül.

Irta: Kovács Zs. Ára 1 frt.

Magyar gazdasszony teendői a közéletben, házbán és konyhában. Segédkönyv nők és hajadonok számára. Irta: Medve Imre. 2 frt.

A váltógazdaság, vagy az okszerű mezőgazdaszat és falusi háztartás alapelvei. Koszoruzott pályamű. Irta: Mártonffy Zsigmond: 1 frt.

Gazdasági kis tükrő a falusi ifjuság számára tandíj és olvasó könyvül. Ára 50.

A szarvasmarha, ennek fajta és külemtana, fogisméje, tenyésztése, takarmányozása, hizlalása, stb. stb. betegségei és gyógyításuk. Irta: Engelbrecht Károly. Számos eredeti ábrával, 3 frt.

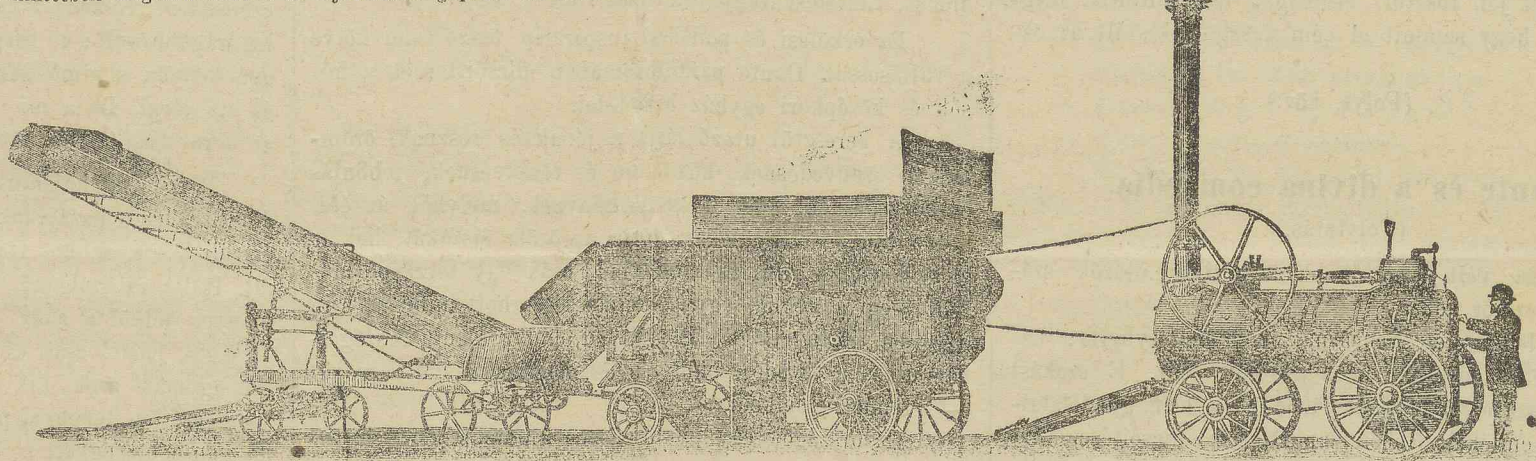
Általános baromrovoszlási könyv. Irta: Dr. Wágnerfeld. 81 külön ábrával. Ára 2 forint 60 krajczár.

Koronás szőlőművelés, Irta Báthi Gábor, ábrákkal 30 kr.

ROBEY & Comp. LIMITED.

Iroda: Pesten, üllői-ut 1. szám.

Ezennel van szerencsénk a n. é. gazdaközönség és iparos urak tudomására juttatni, miként ujonnan felszerelt műhelyeinkben, mindennemű gépjavításokat elfogadunk és bármilyféle a gépészeti szakmába lévő munkákra vállalkozunk, melyekre vonatkozó megrendeléseket legpontosabban és leggyorsabban végrehajtani első kötelességünknek fogjuk tartani. Hogy azonban gépeink és cséplő gépek javításokkal május és júniusban túlhalmozva ne legyünk, kérjük az e tekintetben megrendeléseket és kijavítandó gépeket mi hamarabb hozzánk beküldeni.

Együttal bátorkodunk az igen tisztelt venni szándékozóknak különös figyelmükbe ajánlani, mivel már eddig is számos megrendelésünk vannak, az ország-szerte legjobb hirben álló

Patent vasrámas gőzcséplőgépeinkre

és mivel igen valószínű, hogy később megrendelésekkel túl leszünk terhelve, kérjük erre vonatkozó megrendeléseket, ép úgy juhmosásra alkalmas szivattyukra, sorvető-, kaszáló- és cséplőgépekre, kazalrakó-gépekre, lógereblyékre stb.

minél előbb kezeinkhez juttatni, hogy azokat a szokott pontossággal még jóval ez időny előtt szállíthassuk. Dúsan felszerelt raktárunk meglátogatása végett ezennel tiszteletteljesen meghívjuk a n. é. gazdaközönséget és kívánatra szívesen szolgálunk ingyen képes leírásokkal és árjegyzékkel.

A bécsi kiállításon Robey & Comp. Limited a pesti czég főnöke által Szekrényessy Kornél ur által lesz képviselve, ki bármily tudósításokkal és tanácsokkal szívesen fog szolgálni. Levelek vagy Pestre üllői-ut 1-ső szám alá intézendők, vagy Szekrényessy Kornél urhoz Bécsbe, Wandl szállodába (Petersplatz).

Nyomtatta Imreh Sándor Maros-Vásárhelyt, az ev. ref. főiskola gyorsajtóján 1873.